

Sermayeye Erişimde Eşitlik ve İktisadi Adalet: İkili Ekonomi Yaklaşımı

The Binary Economics: Equality in Capital Acquisition and Economic Justice

Taha EĞRİ

Dr. Öğr. Üyesi, Kırklareli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, taha.egri@klu.edu.tr

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:
Geliş 19 Temmuz 2020
Düzeltilme Geliş 28 Temmuz
2020
Kabul 23 Ağustos 2020

Anahtar Kelimeler:

*İkili Ekonomi, İktisadi Adalet,
Sermayeye Erişim, Louis Kelso*

© 2020 PESA Tüm hakları saklıdır

ÖZET

İkili Ekonomi, özgürlükler bağlamında bireylerin daha fazla ve adil bir şekilde gelirden ve özel mülkiyetten yararlanmaları gerektiği düşüncesini temel almaktadır. Bu kapsamda, ekonomik özgürlük ve adaletin temel prensipler doğrultusunda mülkiyetin geniş bir tabana yayılmasıyla elde edileceği düşüncesini savunmaktadır. Temel olarak sermayenin getirisiyle o sermayeyi elde edebilme hakkı ilkesine dayanan ikili ekonomi yaklaşımı, diğer iktisadi sistemlerden yeni bir üretim, dağıtım ve büyüme yaklaşımı önermesi ile ayrılmaktadır. Özel mülkiyete yaklaşımı ve emek/sermayenin üretimdeki rolü üzerine öne sürdüğü fikirlerle ana akım düşünceden keskin şekilde ayrılmaktadır. Bu makalenin amacı, ikili ekonomi sistemi kurucu metinleri bağlamında inceleyerek, iktisadi adalet ve eşitlik iddiaları bağlamında önermelerini ele almaktadır.

ARTICLE INFO

Article History:

Received 19 July 2020
Received in revised form 28 July
2020
Accepted 23 August 2020

Keywords:

*Binary Economics, Economic Justice,
Capital Acquisition, Louis Kelso*

© 2020 PESA All rights reserved

ABSTRACT

Binary Economics is based on the idea that in the context of freedoms, individuals should benefit more and equally from income and private property. In this context, it argues the idea that economic freedom and equity will be achieved by spreading property on a broad basis in line with the basic principles. Binary Economics approach, which is based constitutively on the principle of the right to acquire capital with the return of that capital, is differentiated from other economic systems by the proposition of a new production, distribution and growth approach. It is sharply differentiated from the mainstream by its approach to private property and its asserted ideas on the role of labor / capital in production. The aim of this article is to discuss its propositions in terms of economic justice and equality claims by examining Binary Economics in the context of its constituent texts.

GİRİŞ

Küresel ekonomi, her geçen yıl daha fazla çıktı üretilmesine; yaşanan teknolojik gelişmeler üretimin artmasına ve ülke ekonomilerinin büyümesine yol açmaktadır. 2010 yılı fiyatlarına göre 1960'da küresel GDP 11 trilyon dolar iken, bu rakam 2000 yılında 50 trilyon dolara, 2016 yılında ise 77.5 trilyon dolar seviyesine çıkmıştır. Son 60 yılda dünya ekonomisinde meydana gelen büyüme yedi kata tekabül etmiştir (World, 2018). Bununla birlikte üretim artışı konusunda meydana gelen başarının, gelir dağılımı açısından geçerli olduğunu söylemek zordur. Aksine üretim düzeyinde yaşanan artışın tam tersi bir biçimde yoksulluk ve gelir dağılımında daha hızlı bir bozulma meydana gelmiştir. OXFAM International tarafından hazırlanan çalışmalarda gelir dağılımındaki bozulma gözler önüne serilmektedir. Örneğin, geçtiğimiz yıl üretilen refahın %82'sinin dünya nüfusunun sadece %1'i tarafından elde edildiği iddia edilmektedir. Diğer taraftan, nüfusun %50'sinin ise refahtan pay alamadığı belirtilmiştir. Diğer taraftan, OXFAM'a göre yine nüfusun %50'si günlük 2-10 dolar arasında bir ücret karşılığı çalışmaktadır. Yine en büyük 5 tekstil markasının yöneticilerinden herhangi birisinin 4 günlük kazancının Bangladeşli bir tekstil işçisinin ömründe kazandığı tüm gelire eşit olduğu ifade edilmektedir (Oxfam, 2018a). Gelir dağılımındaki bozulmaya son bir örnek olarak yine OXFAM tarafından hazırlanan en zenginler araştırması gösterilebilir (Oxfam, 2018b). Yayınlanan rapora göre 2006-2015 yılları arasında normal işçilerin ücretleri yıllık ortalama %2 oranında artış gösterirken, dolar milyarlarlarının refahları yıllık ortalama %13 oranında artış göstermiştir. Yine rapora göre en altta yer alan 3.2 milyar insanın sahip olduğu refaha, bir önceki yıl 61 kişi iken, bu yıl en üstteki 42 kişinin sahip olduğu belirtilmiştir. Gelir adaletsizliği problemini daha fazla detaylandırmak mümkün olmakla birlikte, bu örnekler meselenin anlaşılması için yeterlidir.

“İkili Ekonomi” (*Binary Economics*) olarak adlandırılan ekonomik sistem önerisi ise bahsedilen sorunlara çözüm sunmak ve kapitalist sistemin daha etkin ve adil bir şekilde uygulanması amacıyla öne atılmıştır. Temel olarak sistem çalışanların sermaye sahibi olmaları prensibine dayanmaktadır. 1950'lerde Louis Kelso'nun¹ ortaya attığı ikili ekonomi, ana akım iktisada karşı öneriler getirirken, dönemin diğer ana iktisadi yaklaşımı olan sosyalizm düşüncesinden de keskin bir şekilde ayrılmaktadır. Öyle ki 1958 yılında yayınlanan “Kapitalist Manifesto” (*Capitalist Manifesto*) ile Komünist Manifestoya ve içerisinde bulunan ekonomik sisteme karşı bir çıkış yapılmaktadır. Kapitalist Manifesto ile Kelso ve Adler, “herkes için ekonomik özgürlük ve adalet kurmak” amacıyla yola çıktıklarını iddia etmektedirler (Kelso & Adler, 1958, p. 15). Bu amacın ilk olarak sahip olduğu kurumlar dolayısıyla Amerikan toplumunda hayata geçirilmesi gerektiğine vurgu yapmışlardır. Kelso ve Adler bireyin sahip olduğu ve onu “köle” olarak tanımladıkları insandan ayıran üç temel özellik tanımlamaktadırlar. Özgür bireyin kendisi için çalıştığını, başkalarına bağımlı olmayacak kadar özel mülke sahip olduğunu ve en önemlisi “zahmetten özgürlük veya boş zaman özgürlüğü” (*freedom from toil or freedom for leisure*) olarak tanımladıkları ve bireyin herhangi bir angaryadan muaf olması veya kendi zamanını kullanma hakkı olduğunu belirtmektedirler (Kelso & Adler, 1958, p. 26). Bu tanımlamada önce çıkan üç unsur da önemlidir:

✓ Bireyin emeğinin sahibi olması, yani kendisi için çalışması ve çalışma kararını özgürce vermesi.

¹ Louis O. Kelso (1913-1991), Kelso Enstitüsü'nde tanıtıldığı şekliyle, Smith, Marx ve Keynes'in geleneğinde bir politik iktisatçıdır. Aynı zamanda avukat, yazar, eğitimci ve yatırım bankacıdır. 1937 yılında Colorado Üniversitesinden İşletme ve Finans lisans diploması almış, daha sonra da hukuk alanında derece elde ederek avukatlığa başlamıştır. Kelso, Amerika Birleşik Devletleri'nde kullanılan “Çalışanların Hisse Senedi Sahipliği Planı (ESOP)” isimli şirket ortaklık sisteminin kurucusudur. Kelso, 1958 yılında Adler ile ortak kaleme aldığı Kapitalist Manifesto ile İkili Ekonomi sisteminin teorik temellerini atmıştır.

✓ Çalışma kararını özgürce verebilmesi için başkalarına bağımlı olmayacak düzeyde özel mülke sahip olması. Diğer bir ifade ile bağımlılığın ortadan kalkabilmesi için asgari bir zenginliğin var olması gerekmektedir.

✓ Çalışma kararını özgürce verebildiği gibi, boş zaman tercihini de özgürce verebilmelidir. Bireyin zamanını, çalışma ve boş zaman arasında kullanabilmesi için elbette emeğinin sahibi olması gerekmektedir.

Burada Kelso ve Adler'in boş zaman (*leisure*) ve emek (*labor*) arasında bir tanımlamaya ve ayrıştırmaya gittiği görülmektedir. Boş zamanın genel kullanımı olan eğlenceye ayrılan zaman tanımına karşı çıkmaktadırlar. Adam Smith tarafından tanımlanan ve somut refah üretimini ifade eden “*üretici emek*” (*productive labor*) ve sanat, bilim ve felsefe, din adamlığı gibi faaliyetleri içeren “*üretici olmayan emek*” (*non-productive labor*) arasındaki ayırmadan yola çıkarak “*çalışma*” “*work*” kavramını istihdam etmektedir. Buna göre “*geçimlik çalışma*” (*subsistence work*) refah ve bireylerin somut ihtiyaçlarını karşılayan faaliyetleri kapsarken, “*serbest çalışma*” (*liberal work*) ya da “*boş zaman çalışması*” (*leisure work*) onların ifadesiyle sanatsal faaliyetler, felsefi tartışmalar veya dini bilgileri içeren medeniyetin ürünlerini (*goods of civilization*) üretmektedir. Kelso ve Adler'e göre bireylerin “*emekten özgürlüğe*” ya da “*boş zaman özgürlüğüne*” sahip olmaları gerekmektedir. Ancak buradaki boş zaman eğlenceye ayrılan boş zamanı değil, angarya ve fiziksel işten ayrılan “*serbest çalışmayı*” ifade etmektedir (Kelso & Adler, 1958, pp. 30-32). Buradan yola çıkarak bireylerin daha fazla serbest çalışma için zaman ayırma hakları olduğunu ortaya atmaktadırlar. Kapitalist manifesto ile Kelso ve Adler iktisadi adaleti sağlayacak bir kapitalist sistemin felsefi arka planını ele almışlardır. Bu sistem önerisinde üç temel prensibi öne sürmüşlerdir (Kelso & Adler, 1958, p. 80);

1. *Dağıtım İlkesi (The Principle of Distribution)*: Üretime katılan her faktör, yapmış olduğu katkı oranında refahtan pay alma hakkına sahiptir.
2. *Katılım İlkesi (The Principle of Participation)*: Her birey sahip olduğu üretim araçlarıyla (emek ya da sermaye) üretime katılmaya ve üretilen refahtan düşen payı almaya hak sahibidir.
3. *Sınırlama İlkesi (The Principle of Limitation)*: Her birey mülkiyete sahip olma hakkına sahiptir ancak hiç kimse diğerlerinin üretime katılma, üretim faktörlerine sahip olma hakkını elinden alamaz. Buna göre sermaye belirli bir kişinin ya da şirketin elinde toplanarak diğerlerinin refahtan yeteri kadar pay almasını engelleyemez. Bu ilke tekellerin engellenmesi ve gerekli düzenlemelerin yapılmasını gerektirmektedir.

1. İkili Ekonomik Sistem

İkili Ekonomi, özgürlükler bağlamında bireylerin daha fazla ve adil bir şekilde gelirden ve özel mülkiyetten yararlanmaları gerektiği düşüncesinden temel olarak yola çıkmaktadır. Bu kapsamda, ekonomik özgürlük ve adaletin yukarıda belirtilen prensipler uyarınca mülkiyetin geniş bir tabana yayılmasıyla elde edileceğini iddia etmektedirler (Kelso & Adler, 1958, p. 99).

Temel olarak ikili ekonomi “sermayenin getirisiyle o sermayeyi elde edebilme hakkı” ilkesine dayanmaktadır. Bu sistem diğer ekonomik sistemlerden ayrılarak yeni bir üretim, dağıtım ve büyüme yaklaşımı önermektedir. Önermiş olduğu özel mülkiyet yaklaşımı ve emek ve sermayenin üretimdeki rolü üzerine yaptığı tartışmalarla keskin bir şekilde ana akım düşünceden ayrılmaktadır. Ayrıca, atıl kapasitenin üretimde kullanılarak büyümenin artırılması ve gelir dağılımını düzenleyerek yoksullukla mücadele edilmesi hakkındaki görüşleriyle öne çıkmaktadır (Ashford, 2012). İkili ekonomi yaklaşımını daha iyi anlayabilmek için temel önerilerini ele almak faydalı olacaktır. Bu bağlamda, “*üretkenlik*” (*productiveness*), “*ikili büyüme*” ve “*ikili mülkiyet*” kavramlarını açıklamak gerekmektedir.

1.1. Üretkenlik: Sermayenin artan Rolü?

Adam Smith ve Klasik iktisatçılar, ekonomik ilişkileri ele alırken emek değer teorisinden yola çıkmışlardır. Ancak Kelso, Smith ve takipçilerinin ortaya attığı emek-değer teorisini tamamiyle reddederek üretim faktörü olarak emek kadar sermayenin de önemine atıfta bulunmuştur. Emek ve sermaye arasındaki ilişkiyi ele alan Kelso “*üretkenlik*” (*productiveness*) kavramını

kullanırken, ana akım iktisatta tartışılan verimlilik (*productivity*) kavramıyla ayırım yapmaktadır (Ashford, 1994, p. 100). Adam Smith sermayeyi emeğin verimliliğini artırmak için bir araç olarak görmektedir. Benzer bir yaklaşıma Karl Marx'da, Neo-klasiklerde ve J. M. Keynes'de de rastlamak mümkündür (Ashford, 2012). Verimliliği, tüm üretim faktörleriyle üretilen çıktının bir üretim faktörüne oranı olarak tanımlamak mümkündür. Diğer taraftan, üretkenlik ise ikili ekonomi sisteminde her bir faktörün ortaya koyduğu üretim miktarı olarak tanımlanmaktadır.

İkili ekonomi yaklaşımında sermaye ve emek faktörlerine yüklenen anlam farklılaşmaktadır. Sermaye ve emek, temel ikili bir üretim faktörü olarak kabul edilmektedir. Şöyle ki sermaye ve emek ele alınırken iki bağımsız üretim faktörü olarak değerlendirilmektedir. Üretim sürecinde her iki faktör birlikte istihdam edilse de, her iki faktörün de kendisine ait üretkenliği vardır. Dolayısıyla sermaye ve emeğin üretime yapmış oldukları katkı bağlamında bağımsız olarak ele alınmaları gerekmektedir. Üretkenlik yaklaşımında, her bir üretim faktörünün ortaya çıkardığı ürün miktarı göz önüne alınmaktadır. Sermaye yoğun üretim sistemlerinin gelişmesiyle birlikte, sermayenin üretkenliği artmıştır. Diğer ifadeyle sermaye, emeğin verimliliğini artırmamakta, emeği ikame ederek ya da emeğin yapamayacağı işleri yaparak üretime daha çok katkıda bulunmaktadır (Ashford, 1998, p. 29). Dolayısıyla sermaye ve emeğin sabit bir oranda birleşimi ile üretim sürecinin gerçekleşeceğine dayalı geleneksel yaklaşımın argümanlarında zayıflama meydana gelmiştir. Sermaye ile emek arasında her ne kadar üretim sürecinde bir tamamlayıcılık ilişkisi olsa da, sermaye yoğun üretim sistemlerinin gelişmesi ile makineler, işçilerin işini elinden almaya başlamış ve sermaye, emeğe rakip bir hal almıştır. Diğer bir ifade ile üretim süreci, “*gelişmiş sermaye ve daha az işçi*” bileşimine dayalı bir modele evrilmektedir. Elbette ki bu üretim sürecinin ortaya çıkaracağı arz yanlı ve talep yanlı sorunlar olacaktır. Arz yanlı bakış açısı ile ele alındığında, istihdamsız büyüme problemi meydana gelecektir. Talep yanlı bakış açısı ile mesele incelendiğinde, üretilen malları makinelere satmak gerekecektir. Zira üretim sürecinde yer alan işçiler, mal piyasasında tüketici olarak da yer alırken, makinelerin böyle bir rolü olamayacaktır.

İkili ekonomi anlayışı için verimlilik ve üretkenlik ayırımı önemli bir kilit noktasıdır. Konvansiyonel iktisat düşüncesinde olduğu gibi üretim faktörlerinin üretime yaptıkları katkı oranında gelirden pay alınması gerektiği savunulmakla birlikte, üretime yapılan katkının ne olduğu konusunda büyük bir farklılık ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, Klasik yaklaşımda verimlilikle ekonomik büyüme arasında doğrudan ilişki kurulmuştur. Ekonomik büyümeyi ele alan çalışmalarda büyümenin faktör verimliliğindeki artıştan kaynaklandığı savunulmuş; fakat emeğin ve sermayenin verimliliğindeki artış konusunda bir fikir birliğine ulaşılamamıştır. Artan ekonomik çıktının faktörlere nasıl atfedileceği tartışmalı bir konu olarak kalmıştır.

Verimliliğin tanımı üzerine birçok farklı yaklaşım söz konusudur. Çıktının üretim faktörlerinden birine oranından, üretimin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi şeklinde geniş bir yelpazeye dayanmaktadır (Akyıldız & Karabıçak, 2002, p. 59). Emeğin verimliliği, genel olarak emeğin bir saatte ürettiği çıktı miktarıyla ölçülmektedir. Bu ölçüm, bir bireyin üretim miktarıyla, bir endüstride harcanan toplam emek ve toplam çıktı miktarıyla veya bir ülkedeki toplam üretim için harcanan emek saati üzerinden hesaplanabilir. Örneğin, bir ülkede o yıl içerisinde 10 trilyon TL'lik bir üretim gerçekleştirildiğinde ve bu üretim sırasında 300 milyar saat emek kullanıldığında emeğin verimliliği 33 TL/saat olarak hesaplanacaktır. Bir sonraki yıl üretim değeri 20 trilyon TL'ye, kullanılan emek miktarı da 350 milyar saate çıktığında, verimlilik de 57 TL/saate çıkacaktır. Tanım ve örneğe bakıldığında emeğin verimliliğindeki artış, diğer faktörlerdeki değişimler göz ardı edilerek hesaplanmıştır. Tanım gereği verimlilik bir faktördeki değişim olarak hesaplanmaktadır. Bu durumda da özellikle sermayenin etkisi göz ardı edilmektedir. Verimlilik artışı iktisat teorisinde hem büyüme hem de gelir dağılımıyla yakından ilgilidir. Zira ana akım iktisadın başat görüşü üretim faktörlerinin katkısı oranında, marjinal faydasına veya katkısına denk düşecek biçimde gelirden pay alacakları kabul edilmektedir.

Diğer taraftan, ikili ekonomi sistemi emek yerine sermayenin üretim sürecine yapmış olduğu katkıyı öne çıkarmaktadır. Sermayede yaşanan gelişmelerin emeğin verimliliğini artırmadığını savunmaktadır. Tersine işin kendisinin sermaye tarafından yapıldığı ileri sürülmektedir. Buna

göre, teknolojik gelişmeler gibi nedenlerle sermayede yaşanan ilerleme sayesinde artan üretim miktarı doğrudan sermayeyle ilişkilendirilmelidir. Bu manada ekonomik büyüme emeğin değil, sermayenin üretkenliğindeki artıştan kaynaklanmaktadır (Ashford, 1998, p. 31). Bu yaklaşım sermayenin üretim sürecinde emeğe göre daha belirleyici bir rol üstlenmiş olduğunu ortaya koymaktadır. Bu rolün ise teknolojik gelişme ile birlikte artacağı aşikârdır.

Ashford (1998, s. 31) üretkenlik analizi için çuval taşımacılığı ve asansör taşımacılığı örneğini kullanmaktadır. Bir insanın ağır bir çuvalı sırtında yarım kilometre taşıdığına, yorulduğu varsayılmaktadır. Bir eşek kullandığında ise yükün beş katını, iki katı mesafeye harcadığı sürenin yarısında taşıyabilmekte ve halen yapması gereken diğer işler için enerjisi kalabilmektedir. Bu örnekten hareketle Ashford şu soruları sormuştur: “*Burada ekstra işi kim ya da ne yapmıştır?*”, “*Yapılan ekstra iş, artan verimliliğin mi artan üretkenliğin mi fonksiyonu?*” Ortaya çıkan üretim artışının insan verimliliğindeki artıştan değil, insan dışındaki faktörlerin üretkenliğinden kaynaklandığı iddia edilmektedir. Klimalı bir kamyonda oturan şoför, bir insanın bir çuvalı yarım kilometre öteye taşıyabileceği sürede, 1000 çuvalı 50 km kadar öteye taşıyabilecektir. Bu örnekte bir eşeğin ve bir kamyonun sağlamış olduğu üretimdeki gelişme, ikili ekonomi sistemi için emeğin değil, sermayenin üretkenliği olarak değerlendirilmektedir.

Sermayenin üretkenliğini daha açık biçimde ortaya koymak için Ashford ikinci bir örneğe daha başvurmaktadır. Buna göre bir firmada kullanılan 10 adet manuel asansörün, otomatik çalışan asansörlerle değiştirilmesini ele almaktadır. 1950’lerde kullanılan ve bir operatörü olan asansörlerin, otomatik asansörle değiştirildiğinde daha az maliyetle işletildiği, daha fazla iş üretildiği görülmüş ve bu sebeple asansörlerin operatörleri işsiz kalmıştır. Asansör sektöründe emek verimliliği sifıra inerken, genel ekonomide artan üretim miktarı aslen emek verimliliğinde artışa yol açmıştır. Zaman içerisinde binlerce işçinin otomatikleşme sonucunda işsiz kalma durumu da ortaya çıkmıştır. Klasik yaklaşım işten çıkarılan işçilerin farklı sektörlerde iş bulacağını iddia etse de, bu işlerin daha düşük ücretlerle olacağı muhtemeldir (Ashford, 1998, p. 32).

İkili ekonomi sistemde ise emeğin üretkenliği yarı yarıya azalırken, sermayenin üretkenliği artmaktadır. Burada emek, eşek, kamyon ya da asansör kendi üretimlerine sahiptirler. Son iki asırda gerçekleşen teknolojik ilerlemeler emeğin üretkenliğini ikame ederek, sermayenin üretkenliğinin artmasına yol açmıştır. Sermayenin ve emeğin bağımsız bir şekilde üretkenliğe sahip olması, sermayenin büyüme ve üretim süreçlerinde önemini ve etkisini arttırmaktadır. Buna göre sermaye, emeği ikame edebilecek; insanların yaptığı işleri yaparak işlere daha çok ilavede bulunabilecek; emeğin yapamayacağı işleri yapabilecek; insan gücü olmadan çalışabilecek; kendisinin maliyetlerini ödeyebilecek ve kendi ürünlerini satın alabilecek geliri dağıtabilecek kabiliyete sahip olacaktır (Ashford, 2005, pp. 3-4). Sonuç olarak, ekonomik büyüme ikili ekonomi sistemine göre emeğin verimliliğinde meydana gelen bir artıştan çok, daha yüksek oranda sermayenin üretkenliğinde meydana gelen artıştan kaynaklanmaktadır.

Bu kapsamda, “*ikili ekonomi*” kavramıyla isimlendirilen ikili yaklaşım ön plana çıkmaktadır. Ekonomik sistemde geliri bir kişi, emeği ya da sahip olduğu sermaye karşılığında kazanabilmektedir. Sermaye sahipleri şahsi olarak emeklerini kullanmak zorunda değildirler. Ancak bu ikili yapıda Kelso ve takipçilerinin getirmiş olduğu eleştiri, sermaye sahipliğinin azınlık bir kesimin elinde toplanmasına karşıdır. Üretkenlik yaklaşımına göre sermayenin artan payı, aynı zamanda zaman içerisinde üretim sürecinden daha çok pay elde etmesine de neden olmaktadır. Sadece emekleriyle gelir elde ederek çalışan toplumun büyük kesimi ise azalan üretkenlik nedeniyle gelir kaybına uğrayacaktır. Bu durum ise zaman içerisinde gelir dağılımının bozulmasına yol açmaktadır. İkili ekonomik yapıda ise sermaye sahipliğinin geniş kitlelere yayılarak gelirin daha adil bir şekilde dağıtılacağı ve atıl kapasitenin de kullanılmasıyla büyümenin artırılacağı iddia edilmektedir (Ashford, 2005, pp. 3-4). Diğer bir ifadeyle ikili ekonomik yapı, ortaya çıkan gelir dağılımı problemini çözmek için sermayenin tabana yayılması gerektiğini ileri sürmektedir. Zira sermayenin artan üretkenliği sonucunda gelirden daha çok pay alacak; tersine işçinin gelirden alacağı pay azalacak ve nihayetinde bir bölüşüm sorunu ortaya çıkacaktır. Ortaya çıkan bölüşüm sorununu adil bir biçimde çözmek için ise sermaye sahipliğinin tabana yayılmasının önemi üzerinde durulmaktadır.

1.2. İkili Mülkiyet Hakları

Yukarıda ifade edildiği üzere üretkenlik yaklaşımına göre ikili ekonomi, insanların emeklerini ikame edecekleri sermaye imkânına sahip olmadıkları için fakir kaldıklarını kabul etmektedir. Buna göre, yoksulluk ve gelir dağılımını düzeltmek için insanların sermayeye sahip olma imkânlarını genişletmek gerekmektedir. Burada mevcut sistemin ortaya çıkardığı sermayenin sınırlı sayıda insanın elinde toplanmasına eleştiri getirilirken, sosyalist sistemin de önerdiği üzere özel mülkiyetin kamulaştırılmasına da karşı çıkmaktadır. Önerilen sistemde tüm bireylere eşit bir şekilde kredi imkânlarına erişerek sermayeye sahip olabilme hakkının sağlanması önerilmektedir. Buna göre birçok temel ekonomik problem, hane halklarının ya da bir bireyin kendisine yetecek kadar sermayeyle donatılmasıyla çözüme kavuşacaktır. Üretken sermayenin çok küçük bir grubun elinde toplanması ekonomik sorunlara yol açmakta ve aynı zamanda bu yapıya göre önerilen politikaların sorunların çözülmesinde etkisiz kalmasına sebep olmaktadır. Vergi afları, teşvikler ve asgari ücret politikaları gibi düzenlemeler uzun dönemde sorunları büyütmede, ancak sermaye sahipliğinin belirli ellerde yoğunlaşmasına neden olmaktadır (Ashford, 1990, p. 100).

Bu kapsamda “İkili Mülkiyet hakkıyla”, mülkiyet hakkının toplumun tamamını kapsayacak şekilde genişletilmesi önerilmektedir. Bu yaklaşım herkesin piyasa şartlarında sermaye edinebilmesi; sahip olunan sermayenin vergi öncesi geliriyle, sermayenin maliyetinin ödenebilmesi ve sonsuza kadar net gelirin tamamına sahip olma hakkını kapsamaktadır (Ashford, 1998, p. 41). Mülkiyet edinebilmesi için finansal sistemin reformdan geçirilmesi ve kurumsal şirketlerin ulaşabildiği kredi imkânların tabana yayılması gerekmektedir. Finansal sistem önerisi makalenin ilerleyen kısmında ele alınarak detaylı olarak tartışılacaktır.

1.3. İkili Büyüme

İkili büyüme yaklaşımı özelde klasik sermaye birikimi yaklaşımına dayanmaktadır. Neo-klasik ekonomi teorisinde de olduğu gibi ekonomik büyümenin sağlanabilmesi için sermaye birikiminin sağlanması gerekmektedir. Klasik sistemde ekonomik büyümenin motoru tasarruflardır. Tasarruflarda meydana gelen artış, faizlerin düşmesine yol açmakta; düşen faizler ise kredi maliyetlerini düşürdüğü için yatırım hacminin artmasına ve nihayet büyümeye yol açmaktadır.

Klasik sistemle karşılaştırıldığında temel farklılık, yukarıda bahsedildiği gibi emek ve sermayenin verimliliğine yönelik yapılan karşılaştırmada ortaya çıkmaktadır. Kelso sermayenin üretken olduğunu kabul etmekte ve büyümeyi de buna dayandırmaktadır. Bu yaklaşıma göre ekonomik büyümede kuşkusuz emeğin ve beşeri sermayenin katkısı da bulunmaktadır. Ancak büyüme ve gelişme çoğunlukla makinelerin ve teknolojik gelişmelerin sonucudur (Terrell, 2005, p. 31). Bu durum şu şekilde ifade edilebilir:

İkili büyüme, mevcut sermaye birikimi yapısı tarafından engellenen dağıtım temeline dayanan bir büyümedir. Böylece ikili paradigma, sermaye sahipliğiyle ekonomik büyüme arasında güçlü bir dağıtım ilişkisini açığa çıkarmaktadır. Bu tür bir büyüme, geleneksel ekonomik uygulamalar ve kurumlar tarafından bastırılan, konvansiyonel iktisat tarafından kavranmayan bir büyüme anlamına gelmektedir (Ashford & Shakespeare, 1999, p. XI).

Kelso ve İkili ekonomi sistemine göre iktisadi büyüme yukarıda bahsedilen mülkiyet sisteminin yaygınlaştırılmasıyla hızlanacaktır. Sermayenin üretimden daha fazla pay alması ve sermaye sahipliğinin yaygınlaştırılması, atıl kapasitenin kullanımını artıracaktır. Diğer taraftan, çok az bir gelire sahip olan emek sahiplerinin daha fazla gelir elde etmeleri, talep yönünde pozitif etkide bulacaktır. Oysaki sermaye ve gelirin sınırlı bir kesimin elinde toplanmış olması durumunda, sermaye ve gelir tüketime katılmayacak ve büyümenin sınırlı kalmasına yol açacaktır. Ancak alt ve orta kesimin sermayeye sahip olması onların daha önce sahip olmadıkları hizmet ve ürünlere olan talebini artıracak ve tüketim tarafı canlanarak daha

yüksek bir büyüme oranı elde edilecektir (Ashford, 1990, p. 105). Burada Kelso, Keynesyen iktisatçıların önerisine benzer şekilde talep yanlı bir iktisadi çözüm önerisinde bulunsa da, Keynes'in önerisinin enflasyonist ve bütçe açığına dayalı bir sistem olduğu için eleştirmektedir. Talep artırıcı politikaların bütçede yüke ve fiyatlarda artışa yol açacağı için bir sonraki dönemde problemleri artıracaklarını iddia etmektedir. Diğer taraftan, ikili ekonomide ise kamu müdahalesi ve vergilendirme olmadan, sermayeden sağlanan gelirle bir canlanma ve tüketim artışıyla doğal olarak talep yönlü büyüme olacağı ifade edilmiştir (Kelso & Hetter, 1967, p. 110). Diğer bir ifadeyle sermaye ve gelir, az sayıda kimselerin elinde toplanmak yerine yüksek marjinal tüketim eğilimine sahip olan alt ve orta gelirli gruba da dağıldığında talepte bir artış meydana gelecektir. Elbette ki ikili ekonomi sistemindeki en önemli soru, sermaye sahiplerinin nasıl tabana yayılacağı meselesidir.

1.4. İkili Ekonomi ve Çalışanların Hisse Senedi Sahipliği Planı

Sermaye sahiplerinin tabana yayılması konusu ikili ekonomi sisteminin sağlıklı çalışması için kilit noktada durmaktadır. Zira sermaye sahibi olmayan ve çoğunluğu alt ve orta gelirli çalışanların oluşturduğu bir kesimin sisteme ne şekilde ortak edileceği ve buradaki sınırların ne olacağı sorusunun cevabı sistem açısından hayati öneme sahiptir.

Çalışanların Hisse Senedi Sahipliği Planı (ESOP), Kelso tarafından öne çıkarılan ve ABD Kongresi tarafından yasallaştırılan, çalışanların hisse senedi sahipliğine imkân veren bir tür emeklilik fonudur. Kelso yukarıda bahsedilen teorik çerçeve içerisinde kapitalist sistemin güçlenebilmesi için çalışanların işletme sermayesine ortak olmaları gerektiğini savunmuştur. 1950'lerde ortaya atılan sistem ilk dönemlerde yeterli ilgi görmemiştir. Ancak, 1973 yılında Kelso'nun Louisiana senatörü Russel Long'un da desteğini almasının ardından yasal bir statü kazanmıştır (Işık, 2011, p. 269).

Çalışanlara iş yeri sadakati ve verimliliğin artırılması gibi amaçlarla şirket ortaklığı imkânı veren birçok sistem bulunsa da ESOP, kurulan fonun şirket hissesi satın almak için kredi alma imkânı olması ve hisse senetlerinden elde ettiği vergi öncesi gelirle bu krediyi geri ödeyebilmesi açısından farklılaşmaktadır. Kanunla getirilen vergi avantajları da ESOP'un öne çıkmasını sağlamıştır (Ashford, 1994, p. 105).

Oluşturulan ESOP'a şirketler çalışanları için yıllık ödemeler/katkılar yapmaktadırlar. Bu fona ödemeler (1) şirket hisse senetleri şeklinde, (2) şirket hisse senetlerini satın almak üzere nakit olarak veya (3) planın hisse senetlerini satın almak üzere borçlanmasını ve daha sonra ESOP'a yapacağı ödemelerle borcun kapatılmasını sağlamak suretiyle yapabilir. Çalışanların elde edecekleri hisse senedi miktarı, genelde çalışma sürelerine göre kademeli olarak artar ve çalışanlar emekli olduklarında veya işten ayrıldıklarında, bu tarihe kadar birikmiş olan tutarı alabilirler (Demirkan, 1999, p. 10).

ESOP sağlamış olduğu vergi avantajı ve çalışanlarına sunduğu imkânlarla önemli bir başarı elde etmiştir. Şu an ABD'de 7000'den fazla firmada ESOP bulunmakta ve 11 milyon çalışanı kapsamaktadır. 2011 yılı sonunda ESOP'ların sahip olduğu varlıkların 940 milyar dolar olduğu tahmin edilmektedir. Şirketlerin programlara katkıları ise yıllık olarak ortalama %6-%10 seviyelerindedir ("ESOP Statistics," n.d.). Görüldüğü gibi bu sistem, hem sermaye ve gelirin çalışanlara dağılmasını sağlayarak işyerine bağlılığı, sadakati ve verimliliği etkilemekte hem de geliri artan çalışan kesimin talebinin artmasına yol açmak suretiyle üretilen malların talebi üzerine pozitif etkide bulunmaktadır.

1.5. İkili Ekonomi ve Say Kanunu

Kelso'nun çalışmalarında ve İkili Ekonomik sistemi içerisinde Say Kanunu önemli bir yer tutmaktadır. Say Kanunu iktisat düşüncesi içerisinde çok tartışmalı bir konu olmuştur. Kanunun geçerli olup olmadığına dair birçok çalışma yapılmış ve iddialar ortaya atılmıştır. Ashford, "Say Kanununun ikili ekonomi için arz ve talep kanunu gibi temel ve önemli" olduğunu iddia etmektedir.

“Say Kanunu, piyasa ekonomisinde temel mantığın yanı sıra temel ekonomik kısıtlamayı da sağlar: çünkü üretimin amacı tüketimdir, üretim finanse edilmeli, böylelikle sadece üretilen tüketici mallarını satın almak için yeterli tüketici geliri oluşturulmaz, aynı zamanda dağıtım da sağlanır. Say Yasası aynı zamanda, dengeli bir büyümenin ve sınırsız ihtiyaçların ve taleplerin üretken araçlarla giderek daha fazla karşılanması yoluyla enflasyonsuz bir ekonominin formülünü ve gerekliliklerini de sağlamaktadır.” (Ashford, 1996, p. 6)

Say Kanunu, Jean-Baptiste Say tarafından Adam Smith'in teorileri üzerine kurulmuştur. Basitçe “her arz kendi talebini yaratır” şeklinde ifade edilmektedir. Temelde Say, “toplam üretimin değerinin, dağıtılan toplam gelirin değerine eşit olmalıdır” yaklaşımıyla yola çıkmaktadır. Üretilen mallar, üretim araçlarına ücret ya da kira şeklinde bir gelir sağladığı için bu üretim araçları sahipleri satın alma gücü elde edeceklerdir. Basit bir yaklaşımla formülize edilen bu yaklaşım çok büyük bir tartışma doğurmuştur (Screpanti & Zamagni, 1993, p. 69). Say Kanuna göre üretilen her mal, satılacaktır. Çünkü her üretim bir satın alma hakkı olarak görülmektedir. Satın alma hakları değiştirildiğinde, her arz kendi satış olanağını (mahrecini) doğurmuş olacaktır. Say Kanununun işleyişi elbette ki malın mal ile değiştirildiği takas ekonomisi koşullarında söz konusudur. Say Kanununun işlemesi iki temel unsurun harekete geçmesi ile oluşmaktadır: i) Üretilen bir mal, kendi değerine eşit miktarda başka malları satın alma hakkına kavuşmayı sağlamaktadır. Yani bir üretici üç gömlek ürettiğinde, üç gömleğin değerine eşit miktarda başka mal alma hakkını elde etmiş olacaktır. Hiç üretim yapmayan biri, başka mallarla değiştirecek bir şeye sahip olmadığı için mübadele sürecinde yer alamayacaktır. Bu durumda her arz (her üretim), başka bir malı satın alma hakkını beraberinde getirmektedir. ii) Bir malın üretiminde kullanılan üretim faktörleri, üretici için maliyet kalemleri arasında yer alırken, o malın üretiminde kullanılan üretim faktörlerinin sahipleri için gelir kalemleri içinde yer almaktadır. Örneğin gömlek üretiminde kullanılan kumaş, iplik, düğme gibi unsurlar gömleği üreten için maliyet unsuru iken, bunların sahipleri için bir gelir unsurudur. Böylelikle üretilen her mal, kendi talebini doğurmaktadır.

Kelso ise Say kanununun geçerliliğini savunmuştur. Kelso'ya göre iktisatçılar kanunu yanlış almışlardır. Say kanunu depresyon, panik ya da durgunluk gibi fenomenlerin ortaya çıkmayacağını iddia etmekte ancak bu krizler Sanayi devriminin başlangıcından beri, daha şiddetlenerek gerçekleşmektedir. Bu durumu açıklayamayan ekonomistler için Say Kanunu bir bilmece olarak kalmaktadır. Ancak, bireylerin sadece emek yoluyla üretken girdilere sahip olabilmeleri ve gelir kazanabilmeleri konuyu anlaşılır kılmaktadır (Kelso & Kelso, 1986, p. 34).

İkili ekonomi düşüncesi Say kanunu temel almış ancak Neo-klasik veya Keynesyen iktisatçılardan daha farklı bir yaklaşım izlemişlerdir. Özellikle Keynes'in yetersiz talep eleştirisini de göz önünde bulundurmışlardır. Arz yanlı iktisatçılar yatırımların teşvik edilmesi yoluyla ekonominin büyüyeceği, istihdamın artacağı ve daha geniş bir vergi tabanının ortaya çıkacağı beklentisine sahiptirler. Fakat Keynesyen iktisatçılar yapısal krizleri örnek vererek yetersiz talep nedeniyle beklenen sonuçların elde edilemeyeceğini iddia etmişlerdir. Ancak Kelso ve takipçileri ise Say kanununun temel çerçeveyi ve piyasa ekonomisinin mantığını yansıttığı belirtmektedirler. Üretimin finansmanı alım gücü olan tüketici geliri yaratmak üzere yapılandırılmalıdır. Eğer bu sağlanırsa, istikrarlı ve büyüyen bir ekonomi ortaya çıkacak ve ihtiyaçları karşılayacaktır. Tüketici geliri yaratmayan bir büyüme ve üretim enflasyona ve krizlere yol açacaktır (Ashford, 1990, p. 107).

Kelso ikili mülkiyet hakları ve ikili büyüme yaklaşımıyla Say kanununun geçerli ve sağlam temelleri olacağını iddia etmektedir. Sermaye sahipliğinin yaygınlaştırılması azalan emek geliri dışında tüketicilere gelir sağlayacaktır. Bu da teorinin belirttiği üzere her arz, üretim araçlarına gelir sağlayarak yeni talepler doğuracaktır.

1.6.Çifte Gelir Planı ve İkili Ekonomi Perspektifi

Kelso ve takipçilerinin ortaya koydukları İkili Ekonomik Sistemin temel kavramları yukarıda kısaca özetlenmiştir. Kelso'nun yapmış olduğu çalışmaların temelinde karma bir kapitalist ekonomik sistem yerine “gerçek” bir kapitalist sistemin kurulması yatmaktadır. 1958 yılında

Adler ile birlikte kaleme aldığı “*Kapitalist Manifesto*” kitabında Kelso gerçek bir kapitalist sistemin nasıl olması gerektiğini ele almıştır. Giriş kısmında Marx ve Engels’in Komünist Manifestosuna karşı kaleme aldıklarını belirtmişler ve onların önerilerinin sanayileşmiş toplumlara uymadığını ileri sürmüşlerdir. Ancak mevcut karma sistemin ise gelir dağılımında bozulmalara yol açtığını ve toplumun ancak yüzde beşinin sermaye araçlarına sahip olduğunu vurgulamışlardır. Bu durumun ise kapitalist olarak ifade ettikleri sanayi toplumunun sürdürülebilirliğini tehlikeye attığını ve “*kitlesel üretim için kitlesel tüketimin*” bu tür bir gelir dağılımıyla mümkün olmadığını iddia etmektedirler. Bunun da ötesinde, Adler’e göre özgür ve demokratik bir toplum için ona karşılık gelen bir ekonomik sistemin olması gerekmektedir ve bu da tüm bireylere demokratik bir şekilde iktisadi özgürlük veren bir sistem olmalıdır. Karma kapitalist sistemin ortaya çıkardığı sınıfsal yapı ve yoksulluk sorunu demokratik toplumun ihtiyaçlarını karşılamamaktadır. Bu bağlamda, Kelso tarafından dile getirilen kapitalist sistem önerisi önem taşımaktadır. Bireylerin sadece sahip oldukları emeğe göre gelir ürettikleri bir sistem değil, sermayenin geniş tabana yayılacağı bir sistem kurulması gerekmektedir (Kelso & Adler, 1958).

Bu tartışma çerçevesinde sistemin nasıl kurulacağı sorusu ortaya çıkmaktadır. “*İkili ekonomi*” yaklaşımı bu noktada ortaya çıkmaktadır. Kelso “*ikili*” kavramını tam da üretim ve gelir dağılımında iki tane üretken faktörün olduğu manasında kullanmaktadır. “*Emek*” ve “*sermaye*” eşit düzeyde üretime katılan, refah üreten faktör olarak kabul edilmekte ve iki üretim faktörünün de üretimden ve gelirden pay alması gerekmektedir. Ancak mevcut sistemin doğası gereği sermaye sahipleri çok küçük bir azınlığı oluşturmaktadır. Bu azınlık kesim sahip olduğu sermaye düzeyi ve imkânlarıyla, sermaye birikimlerini artırabilmektedirler. Diğer taraftan, sadece emek sahibi toplumun geniş bir kesimi ise sermaye edinmemekte ve buldukları gelir düzeyine mahkûm olmaktadır. Kelso ve Adler önerdikleri sistemde özellikle ikili mülkiyet hakkı yaklaşımına vurgu yapmaktadırlar. Herkesin sermaye araçlarına sahip olması yoluyla gelir dağılımının düzeltileceğini öne sürmüşlerdir. Ayrıca bu şekilde gelirin tabana yayılması Say’ın da belirttiği gibi her yeni üretim, yeni bir talep oluşturacak ve ekonomik büyüme uzun süreli olarak sağlanacaktır (Kelso & Adler, 1961).

Sermayenin üretkenliği üzerine yapılan tartışmalarda artan üretimin emeğin üretkenliğinden değil, sermayenin katkısından olduğunu savunan ikili ekonomi yaklaşımı, piyasaların verimli olarak çalışmadığını iddia etmiştir. Kapitalist iktisadi sistem içerisinde piyasa engellerinin kaldırılması durumunda verimlilik ancak sağlanacaktır. Fakat özellikle kredi piyasasındaki sınırlamalar dolayısıyla sermaye araçları sahipliğinin çok kısıtlı olması piyasaları verimsizleştirmektedir. ABD ekonomisini örnek veren Ashford, emeğin toplam gelirin %88’ini aldığını, kalan %22’nin ise sermayeye gittiğini belirtmektedir. Sadece emeği ile gelir elde edebilen insanların piyasadaki dönüşümlere dirençli olması söz konusudur. Birçok kişinin piyasada emek arz etmesi asgari ücretlerin düşük kalmasına yol açmaktadır. Diğer taraftan, sermaye kullanımının artırılması ve hak ettiği geliri alması emek istihdamını azaltsa da asgari ücretin artmasına, bazı vasıflı işlerde ücretlerin yükselmesini sağlayacaktır. Bu sonuçların ortaya konması ise ancak ikili mülkiyet hakları sisteminin hayata geçirilmesiyle mümkün olacaktır (Ashford, 1998, pp. 37-39). İkili ekonomi sistemi iktisadi adalet ve verimliliğin birlikte olabileceği yaklaşımına sahip, özgür ve adil küresel bir piyasa sistemi için dört ana varsayımla yola çıkmaktadır; (Kurland, 2008)

1. Para ve kredi imkânlarına tam erişim sağlanacak şekilde sermaye sahipliğinin etkin bir şekilde demokratikleştirilmesi,
2. Özel mülkiyetin tüm haklarının yeniden düzenlenmesi ve evrenselleştirilmesi,
3. Devletin ekonomik gücünün sınırlandırılması,
4. Adil fiyatlar, adil ücretler ve adil karlar için serbest ve açık piyasalar.

İkili ekonomi sistemi temelde katılımcı, dağıtıcı ve sosyal adalet ilkeleriyle yola çıkmaktadır. Yukarıda da anlatıldığı üzere sermaye sahipliğinin toplumun azınlık bir kesiminin elinde toplanması eleştirilmekte ve bunun geniş bir tabana yayılmasının ve insanların daha fazla gelir elde etmesinin adaleti sağlayacağına inanılmaktadır. Bu yeninden dağılımın sağlanması ise kuşkusuz kolay bir görev değildir. Mevcut kurumsal kredi sistemi içerisinde bireylerin yatırım

kredisi alması neredeyse zor gözükmetedir. Bunun kökeninde de kurumların kredi veren kuruluşlara teminat olarak sunabilecekleri mevcut varlıkları bulunurken, gerçek kişilerin bundan mahrum olmalarıdır. Şirket ve kurumlar sahip oldukları menkul veya gayrimenkul varlıkları bankalara teminat göstererek yeni finansal varlıklar edinebilmekte; bu da hali hazırda sahip oldukları sermayeyi daha da fazla artırmalarını sağlamaktadır. Diğer taraftan, bireyler ise bankaların vermiş oldukları kredi imkânlarına sahip olmadıkları için sermayeye sahip olamamakta ve aradaki makas açılmaktadır.

İktisadi adaletin sağlanması konusu birçok felsefi tartışmanın ve ideolojinin temelinde yer almaktadır. İnsanoğlunun üretmiş olduğu refahın kim tarafından nasıl kullanılacağı ve ortaya çıkan artık değer nasıl paylaşılacağı büyük bir tartışma konusu olmuştur. Karl Marx sadece emeğin değer ürettiğini iddia etmiş ve sermaye sahipleri tarafından sömürü sonucu bu değere el konulduğunu öne sürmüştür. Çözüm olarak da özel mülkiyeti kaldırmayı teklif etmiştir. Diğer taraftan, kapitalist iktisadi sistem ise aydınlanma dönemi felsefecilerinin görüşleri üzerinde yükselmiş, bireyin rasyonel olduğu kabulü üzerinden bireysel mülkiyete kutsal bir anlam yüklemiştir. Klasik iktisadi düşünce de emeğin üretken olduğunu kabul etmiş ancak sermaye ve toprak sahiplerinin de üretimden kendi paylarını alacaklarını kabul etmişlerdir (Kurland, 1994, p. 66). Ancak kapitalist sistemin oluşturmuş olduğu özellikle finansal mimari gelir dağılımında problemlere yol açmıştır. Adler ve Kelso, Kapitalist Manifesto'da iktisadi adalet konusuna geniş yer ayırmışlardır. Adler ve Kelso adaleti tanımlarken insanların dört temel kaideye uymaları gerektiğini öne sürmüşlerdir. Buna göre; (1) sadece kendi bireysel çıkarına özel hareket etmeme, kamu yararını gözetme; (2) diğerine zarar vermektan kaçınma; (3) meşru hakkı olanı elde edebilme; ve (4) mal alışverişinde ve servet, mevki, statü, ödüller ve cezaların dağıtımında birbirlerine adil bir şekilde davranma.

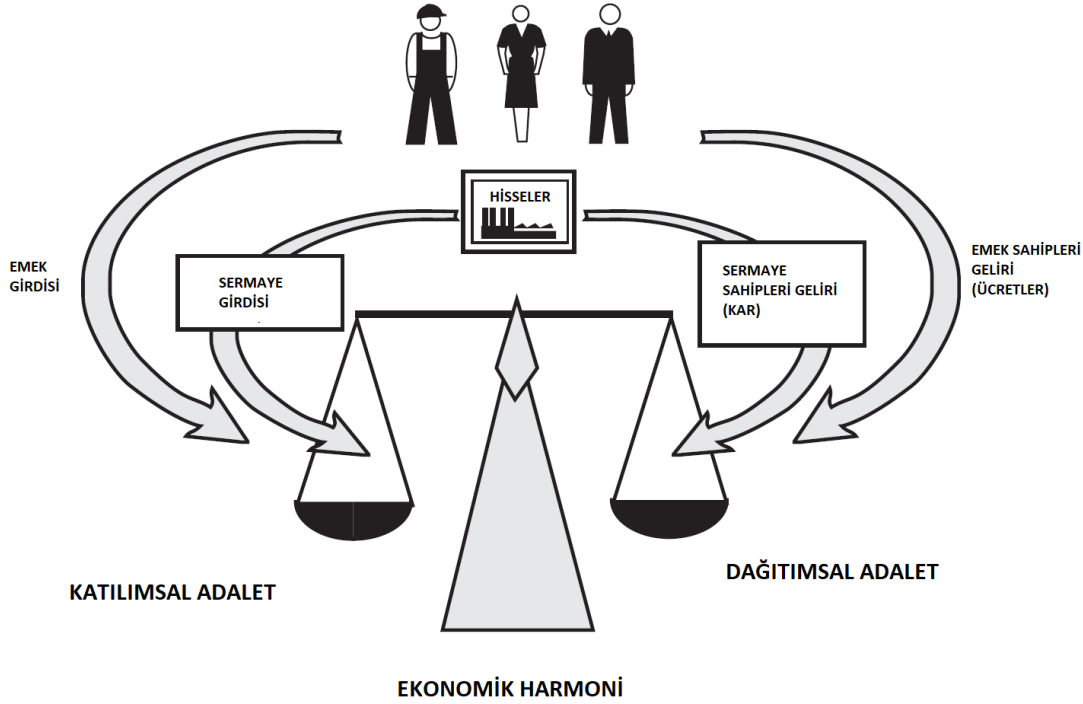
Bu kaideler ışığında Kelso ve Adler iktisadi adaleti üç ana sütun üzerine kurmaktadır. Her bir ayak iktisadi adaletin sağlanması için kurucu rol oynamaktadır. Katılım prensibi, dağıtım prensibi ve sınırlılık prensibi olarak isimlendirilen bu temel unsurlar, iktisadi adaletin ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Dağıtım prensibi, üretime katılanların meydana gelen refahın paylaşımı esnasında refahın ortaya çıkması için yapmış oldukları katkıyla orantılı olarak pay almaları gerektiğini savunmaktadır. Buna göre, her katılımcı ürettiği refahtan pay alma hakkına sahiptir. Katılım prensibi, her bireyin yaşam hakkı olduğunu kabul etmektedir. Bu yaşam hakkı ise hayatını sürdüreceği araç ve imkânlarla sahip olma hakkını doğurmaktadır. Buna göre ise bireylerin kendi geçimlerini üretme ya da üretilen refaha katılma hakları vardır. Son ilke olan sınırlılık prensibi ise, bireylere üretim için çeşitli araçlara sahip olma hakkını tanıırken, kimsenin üretim araçlarına aşırı bir şekilde sahip olmaması gerektiğini ifade etmektedir. Bireylerin geçimlerini sağlamasını veya gelir elde etmesini engelleyecek şekilde kişilerin veya belirli grupların ellerinde üretim araçlarının toplanmasının önüne geçilmelidir (Kelso & Adler, 1958, pp. 80-81).

Buradaki ilk iki ilkeyi ele alındığında daha önce özetlenen ikili mülkiyet hakları ve büyüme yaklaşımının temelleri karşımıza çıkmaktadır. Kelso ve Adler, özel mülkiyet hakkından yola çıkmış ve her bireyin üretim araçlarına sahip olma ve bu araçların çıktılarını elde etme hakkı olduğunu ifade etmişlerdir. Burada özellikle dağıtım prensibi öne çıkmaktadır. Her bireyin üretime katıldığı kadar üretimden pay alma fikri öne sürülmektedir. Bireylerin “ihtiyaçları” kadar bir refah payı değil “ürettikleri” kadar refahtan pay almaları söz konusudur ve bu ilke iktisadi adaletin sağlanmasını “ekonomik yardım-bağış” yoluyla değil, üretimle sağlamayı teklif etmektedir. Diğer taraftan, emeğin giderek üretimdeki rolünün kaybolmasıyla bireylerin refahtan pay alamaması tehdidi ortaya çıkmaktadır. Kelso ve Adler ise katılım prensibiyle her bireyin hayatlarını idame ettirecek kadar bir refaha veya gelire sahip olma hakkını açıklayarak bu tehdidi bertaraf edecek bir ilkeyi açıklamışlardır. Bu ilke her bireyin sadece kendi emeğiyle değil, sermayeye sahip olarak da üretime katılmalarının önünü açmaktadır. Bireyler veya hane halkları sahip oldukları sermaye araçlarından elde edecekleri gelirlerle hayatlarını sürdürebileceklerdir. Son ilke ise, özet olarak bu iki ilkenin gerçekleştirilmesini engelleyecek şekilde tekellerin veya kartellerin oluşmasının engellenmesini öngörmektedir.

Şekil 1 Kelso ve Adler'in özetlenen ekonomik adalet yaklaşımını göstermektedir. Burada Kurlan (1994) tarafından denge-harmoni prensibi eklenmiştir. Her ekonomide olduğu gibi girdi ve çıktılar arasındaki denge katılımcı ve dağıtımçı adalet ile sağlanmıştır. Bu ikisi arasındaki herhangi bir bozulma iktisadi dengeyi bozacaktır. Örneğin şirketlerin oluşturmuş olduğu tekeller veya işçi sendikaları gelirler ve girdilerin adil bir şekilde sisteme dahil olmasını engellemektedirler. Kelso ve Adler bu tür kurumların piyasa işleyişini ve dolayısıyla ekonomik adeti bozucu etkisi olduğunu savunmaktadırlar.

Şekil 1: Kelso ve Adler'e göre Ekonomik Adalet Yaklaşımı

Kaynak: (Kurlan, 1994, p. 67)

3. Ekonomik Adalet ve İkinci Gelir Planı

Kelso ve Hetter (1967) yayınladıkları “İki-Faktör Teorisi: Gerçekliğin Ekonomisi” başlıklı kitapla, İkili Ekonomi sisteminin uygulanmasına dair temel ilkeleri ortaya koymuşlardır. İkinci gelir olarak ifade ettikleri sistemi özellikle üretim yapısı ve daha önce elde aldığımız ikili mülkiyet hakkı konusu üzerine inşa etmişlerdir. Kelso ve Hetter öncelikle üretken bir firmayı fiziksel ve görünmez olarak iki yapıya ayırarak tartışmaya başlamaktadırlar. Fiziksel yapı, tüm araç-gereç, bina ve emeği de içerecek şekilde somut üretim unsurlarını içermektedir. Görünmez yapı ise şirket tüzüğü, anlaşmaları ve mülkiyet hakları gibi soyut düzenlemeleri ifade etmektedir. Burada reel üretimi gerçekleştiren fiziksel yapılardır. Bireylerin bu fiziksel yapıların içerisinde yer alması ise temel ekonomik hakları olarak tanımlanmıştır.

Bu noktada, Kelso ve Hetter'in paraya olan yaklaşımının iyi anlaşılması gerekmektedir. Klasik iktisatçıların yaklaşımına paralel olarak yazarlar paranın üretim üzerinde etkisiz olduğunu kabul etmektedirler.

“Para ekonominin görünen sektörünün bir parçası değildir. İnsanlar parayı tüketmezler. Para, fiziksel üretim aracı değildir. Sadece iktisadi girdileri, çıktıları ve reel mal ve hizmetlerin göreceli değerinin belirlenmesi için bir ölçüttür. Para yükümlülüklerin, hakların, gücün ve ayrıcalıkların ölçülmesi için bir yöntem sağlar. Bazı insanların veya devletlerin diğerlerine karşı hak iddia etmelerini sağlayacak yolu, imkanı sağlamaktadır. Bu bir semboller sistemidir. Birçok iktisatçı, bu sistemi reel ekonomi ve onun üretken kurumlarının, mallarının ve hizmetlerinin yerine ikame etmektedir.”

Dolayısıyla, bir parasal sistemin ekonominin sadece görünmez sektörünün bir parçası olduğu ve yeterliliğinin ancak görünür sektör üzerindeki etkisi ile ölçülebildiği gerçeğini gözden kaçırmaktadırlar.” (Kelso & Hetter, 1967, p. 66)

Kelso ve Hatter, paranın reel ekonomik ilişkileri etkilediğini, ancak üretim yapmadığını vurgulamaktadırlar. Diğer taraftan, parasal sistemin bir takım insanların ekonomik girdi sağlamadan çıktından faydalanmalarının ekonomik adaleti bozduğunu iddia etmektedirler. Katılımcı ve dağıtıcı adalet prensipleri göz önünde bulundurulduğunda para ya da diğer bir şekliyle kredi imkanlarına haksız erişim dengeyi bozmaktadır. Elde edilen krediler, toplumun marjinal bir kesiminin reel üretimden büyük bir pay almasına neden olmaktadır. Emek ve sermayeye sahip olma hakkının tüm bireylere sağlanmış olması gerekirken, mevcut finansal sistem bu hakkı bozmaktadır. Büyük firmaların dengesiz bir şekilde sahip olduğu parasal kaynaklar, reel üretime katkıda bulunmamasına rağmen ortaya çıkan refahtan büyük payları almalarına neden olmaktadır.

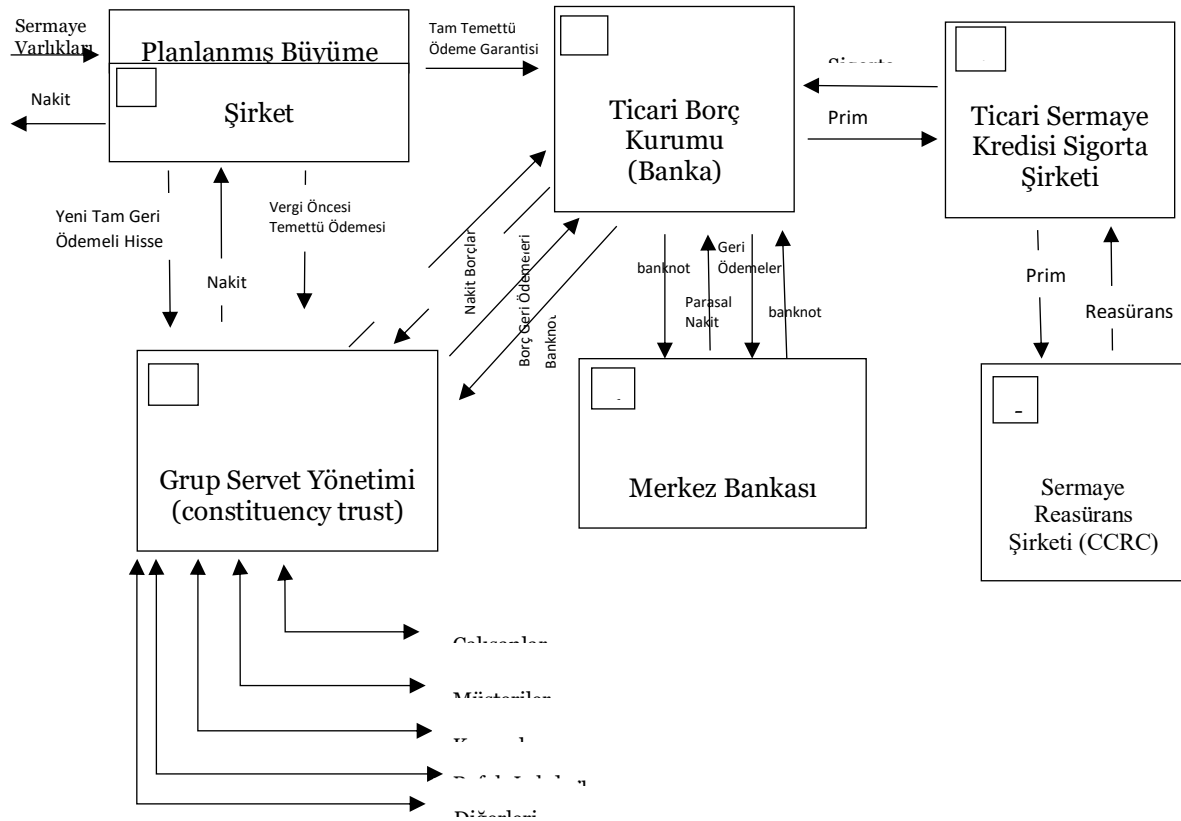
İkili ekonomi yaklaşımının temel eleştirilerinin başında kapitalist sistemin inşa ettiği finansal sistemin güçlü kurumsal firmaları korurken, toplumun diğer kesimlerini dışlamasıdır. Ashford, bu sistemi eleştirirken ABD’de büyük sermaye sahiplerinin yıllık kazançlarının çoğunun bankalardan aldıkları borçlar üzerinden olduğunu iddia etmektedir. Buradaki temel eleştiri, emeğin düşük getirisi nedeniyle bir birikim sağlayamadığı ve bir nevi yoksulluğa mahkum bırakıldığı konusundadır. Toplumun çoğunluğunu oluşturan emek sahiplerinin sermaye sahibi olamamaları onları dezavantajlı duruma düşürmektedir. Diğer taraftan, kapitalist sistemin kredi mekanizmaları oluşturduğu yapıyla büyük firmaları ya da sermaye sahiplerini kollamaktadır. Bu firmalara verilen düşük faizli, yüksek miktardaki krediler, büyük karlar kazanılmasını sağlamaktadır. Kelso ve takipçileri bu kar yoluyla elde edilen borçların ödendiğini öne sürmektedirler (Ashford, 2005, p. 6). Düşük gelir grubundaki bireyler aldıkları tüketim kredilerini üretken olmayan alanlarda harcamakta ve bu borçları faizleriyle birlikte gelecekteki gelirleriyle ödemeye çalışmaktadırlar. Ancak, diğer tarafta kurumsal firmalar ise sadece kendilerine sunulan üretim kredileriyle yatırım yaparak, elde ettikleri gelirle hem borçlarını ve faizlerini ödemekte hem de kar etmektedirler.

Kelso ve takipçileri ikili ekonomi sistemiyle temelde bu probleme bir çözüm önerisi getirmektedirler. Burada daha önce bahsedilen üretkenlik tartışmasını yeniden hatırlatmakta fayda var. Emek ve sermayeyi iki üretken girdi olarak kabul eden ikili ekonomi yaklaşımı, bu iki girdinin de katkısı kadar ortaya çıkan refahtan pay alması gerektiğini savunmaktadırlar. Ancak emeğin giderek azalan üretkenliği ve katkısı nedeniyle gelirleri de azalacak ve bunun sonucunda da gelir dağılımı gittikçe bozulacaktır. Diğer taraftan, mevcut kanuni ve kurumsal düzenlemelerin emeğin lehine çalıştığı ve piyasa verimliliğini bozduğu iddia edilmektedir. Bu sorunun çözülmesi için öne sürülen ikili mülkiyet hakkı ise emek sahiplerinin sermaye sahipleri haline dönüştürülerek, sermaye gelirleri elde etmelerinin sağlanmasıdır. Kurumsal firmalara sağlanan ve vergi öncesi kendi geliriyle ana para ve faizini ödeyen yatırım kredilerinin, üretim sürecinin başat aktörleri olan ve gelirleri gittikçe azalan bireylere de sağlanması gerektiği öne sürülmüştür.

Kelso’nun ortaya attığı bu kredi sistemi daha sonra Ashforda tarafından farklı çalışmalarda açıklanmıştır. Bu sistem ESOP sistemine benzer bir sistemi oluşturmaktadır. Burada şunu belirtmek gerekmektedir ki bu yapı ABD finansal sistemi ve kanuni çerçevesi içerisinde oluşturulmuştur. Kuşkusuz diğer ülkeler için bir sistem önerisi taşımaktadır. Ancak finansal ve kanuni yapılara uygun olarak güncellenmesi gerekmektedir. Ashford, bugünkü sistemde kurumsal finansal yapının, servet yönetim hizmetlerinin (fiduciary trusts), sermaye yatırım bankacılığının, özel sermaye sigorta kurumlarının ve merkez bankasının imtiyazlı bir grup tarafından kullanıldığını iddia ederek bu kurumların ikili ekonomi sisteminde demokratik bir şekilde tüm toplumun kullanımına açılacak ilk kurumlar olduğunu ifade etmiştir (Ashford, 2009, p. 203). Örneğin mevcut durumda ABD’de bulunan en büyük 3000 civarı şirket tüm yatırım yapılabilir sermaye’nin %90’ına sahiptir. Toplumun %1’i refahın %50’sine, %10’u ise refahın %90’ına sahip durumdadır. Diğer %90 ise çok az bir refaha sahiptir. Bu büyük firmalar, elde ettikleri gelirleri daha da artırmakta ve elde ettikleri finansal kredileri bu kredilerin gelecekteki gelirleriyle ödeme imkanına sahip olmaktadır (Ashford, 2015, p. 518).

İkili ekonomi sistemine göre mevcut sistemin güncellenmesi ve toplumun küçük kısmını oluşturan sermaye sahiplerinin değil, çalışanları da içerecek şekilde tüm insanların sermayenin getirisiyle sermaye elde edebilecekleri bir yapının kurulması gerekmektedir. Bunun için, vergi öncesi gelirler, teminatlar, sermaye kredileri, sigorta sistemi ve para politikalarının imtiyazlı kesim gibi herkesin kullanımına açılması gerekmektedir. Bunun için Şekil 2’de belirtilen mekanizmanın kurulması gerekmektedir (Ashford, 2009, pp. 216-217). Bu mekanizma, (1) Birincil Kredi Verilebilir Şirketler (Prime Credit-Worthy Corporations), (2) Sermaye Sahipliği Genişletici Varlıklar (Capital Ownership-Broadening Trusts), (3) Bankalar, (4) Özel Sermaye Kredi Sigorta Şirketi (Private Capital Credit Insurers), (5) Sermaye Dağıtım Reasürans Şirketi (the Capital Diffusion Reinsurance Corporation – mevcut sistem dışında önerilen tek kurum) ve (6) Merkez Bankası’ndan oluşmaktadır.

Şekil 2: Genel Teori Diyagramı

Kaynak: (Ashford, 2009, p. 218)

Bu sistem temelde şirketlerin kredi elde etme ve bunlardan getiri kazanma şeklindeki klasik işleyişine dayanmaktadır. Ancak burada işlevi ve kapsamı genişletilen 2 nolu varlık yönetim kurumu, temsil ettiği tüketiciler ve çalışanlar gibi geniş bir kitleye şirketlerden gelir aktarmaktadır. 1 nolu şirketler ödeme garantili hisse senetlerini servet yönetim kurumuna satmakta ve buradan sermaye elde etmektedir. Servet yönetim kurumu ise bankalardan aldıkları ve sigorta ve reasürans şirketleri tarafından güvence altına alınan kredilerle bu hisse senetlerini karşılamaktadırlar. Böylelikle kredi imkanı geniş bir tabana yayılmakta ve bu sermayeden elde edilen gelirler 2 nolu kurum üzerinden toplumun geniş kesimlerini kapsayacak biçimde tabana yayılmaktadır. Bu sistem içerisinde merkez bankasına ise bankaların ellerinde bulunan kredi kağıtlarını %1’in altında bir idari maliyet kesintisiyle satın alarak onlara nakit akışı sağlama görevi verilmiştir. Bankalar, servet yönetim kurumundan borçlarını aldığında, merkez bankasına verdikleri borç senetlerini geri almakla yükümlüdürler. Böylelikle piyasada dolaşan para miktarı kontrol altında tutulmuş olacaktır. Kısaca özetlemek gerekirse, mevcut finansal sistem içerisinde yatırım kredilerine erişim hakkı bulunmayan halk kitlelerine, ESOP mantığıyla çalışan servet yönetim kurumu üzerinden krediye erişme imkanı ve bu krediden elde edilen gelire sahip olma hakkı verilmiştir. Sistem içerisinde doğabilecek

kredi riski algısını bertaraf etmek için de 5 nolu reasürans kurumu kurulmuştur ve riskler paylaştırılmıştır. Sistemin işleyişi ESOP'da olduğu gibi gönüllü katılıma dayanmaktadır. Şirketlerin hisse senedi ihracı kendi yönetimleri tarafından belirlenmektedir. Ancak, servet yönetim kurumu başındakilerin elde ettikleri borcu geri ödeme ve şirketlerde yatırım yapma zorunluluğu getirilmektedir.

SONUÇ

Louis O. Kelso'nun öncülük ettiği İkili Ekonomi (Binary Economics) Sistemi, içerisinde bulunduğu dönemin tartışmalarından da etkilenerek, "Saf Kapitalizm" (Pure Capitalism) arayışıyla ortaya çıkmıştır. Kelso ve Adler'in kaleme aldığı "Kapitalist Manifesto", Komünist Manifestoya karşı bir cevap denemesi ve saf kapitalizm arayışının bir sonucu olarak gündeme gelmiştir. Adler, kitabın önsözünde demokrasi üzerine yapmış olduğu çalışmalar sonucunda liberal bir ekonomik sistem olmadan tam bir demokratik sistemin kurulamayacağı sonucuna vardığını, bunun da Kelso ile tam liberal bir ekonomik sistem için çalışmaya yönelttiğini belirtmiştir. Manifestonun ilk sayfalarında ABD'de uygulanan kapitalizmin bir karma sistem olduğu ve komünizm tehlikesinin halen kol gezdiği iddia edilmektedir. Bu karma sistemin ise gelir dağılımını ve piyasa verimliliğini bozduğu, bireysel özgürlükleri ve mülkiyet haklarını sınırlandırdığı öne sürülmektedir. Bu sınırlamalar ve piyasayı bozucu uygulamaların ortadan kaldırılması için öne sürülen politikalar ise ikili ekonomi yaklaşımını doğurmuştur.

Bu yaklaşım temelde, emek ve sermayenin üretken iki girdi olduğu kabulüyle başlamakta ve her girdinin ürettiği refaha yaptığı katkı kadar gelir elde etmesi gerektiği önermesiyle devam etmektedir. Buna göre, sermaye ile karşılaştırıldığında emek azalan bir üretkenliğe sahiptir. Azalan bu üretkenlik nedeniyle üretilen refahtan ve gelirden aldığı payın da azalması gerekmektedir. Bilakis sermaye ise artan bir üretkenliğe sahiptir ve üretilen refaha artan bir oranda daha fazla katkı yapmaktadır. Yani sermaye artan bir oranda gelirden daha fazla pay alması gerekmektedir.

Kelso, kendi yaklaşımının aksine mevcut karma sistemde yer alan sendikalar vb. kurumlar nedeniyle emeğin, olması gerekenden daha fazla gelir elde ettiğini iddia etmektedir. Sermayenin ise daha fazla üretim gerçekleştirmesine rağmen, hakkı olanı almasının önüne geçilmektedir. Refahın bu şekilde dağıtımı ise ekonomik sistemde verimsizliğe yol açmaktadır. Sadece emeğin değil, sermayenin de üretken bir faktör olduğu kabulüyle İkili Ekonomi sistemi bu verimsizliği çözmeye çalışmaktadır. Ancak verimsizlik giderilirken gelir dağılımı probleminin de çözülmesi gerekmektedir. Burada şunu belirtmekte yarar vardır. Emeğe gelirden ayrılan toplam pay olması gerekenden daha fazladır. Ancak emek sahiplerine düşen kişi başı gelir kuşkusuz mevcut durumda da düşüktür ve gelir dağılımında adaletsizliğe yol açmaktadır. İkili ekonomi yaklaşımı bu adaletsizliğe de vurgu yapmakta ve önerilen sistemde adaletsizliği gidereceğini öne sürmektedirler. Toplumun çok küçük bir kesiminin elinde tuttuğu sermaye imkanları bu adaletsizliğin de kaynağıdır ve ortaya konan çözüm önerisi bu problemi de çözmektedir.

Emeğin üretkenliği azaldığından dolayı refahtan daha az pay alması gerektiği yaklaşımı kuşkusuz toplumun büyük bir kesimini teşkil eden emek sahiplerinin gelirlerinde azalmaya sebep olacaktır. İlk bakışta emek sahiplerinin aleyhine olan bu yaklaşım aslında sistemin bütünüyle bakıldığında daha anlamlı olmaktadır. Kelso ve arkadaşlarına göre bu sorun, sermaye sahipliğinin toplumsal tabana yayılmasıyla çözülecektir. Emek sahiplerinin yalnızca emek yerine sermayeye de sahip olmaları, onlara gelir sağlayacak ve kaybettikleri emek gelirini ikame edecektir. Diğer taraftan, bu yeni durum ek olarak bireylere özgürlük alanı ve "boş zaman" kullanma hakkı da tanyacaktır.

Bu sistemde bireylerin sermaye sahibi olması için gereken kaynağın nasıl sağlanacağı sorusu gündeme gelmektedir. Bu soruya ilk olarak mevcut sistem eleştirisiyle başlanmaktadır. Finansal mimarinin getirmiş olduğu sınırlamalar ve risk algıları bireylere yatırım kredilerinin verilmesini engellemektedir. Büyük firmalar bu kredilere sahip olarak, çoğu zaman reel üretime dahil olmadan, para kazanabilmektedirler. Öyle ki, bu kredilerden elde edilen gelir hem anapara hem de faiz borcunu ödemektedir. Ancak, bireyler için bu mümkün değildir. Alabildikleri tüketici kredileri bugünkü verimsiz alış verişte kullanılmakta ve bu borç

gelecekteki gelirle ödenmeye çalışılmaktadır. Herkesin sermaye sahibi olması, elde edilen sınırlı gelirlerin tasarruf edilmesi ile mümkün olmayacaktır. Bu sebeple sistemde reforma ihtiyaç duyulmaktadır. Bu reform arayışı, ikili ekonomi sisteminde bireylerin ortak olduğu sermaye yönetim kurumlarıyla ortaya çıkmıştır. Birçok kişinin ortak olduğu ve bir nevi kooperatif niteliği taşıyan bu kurumlar, reel üretim yerine firma hisselerine yatırım yapacaklardır. Bankalardan bu kurumlara verilen krediler, şirket hisse senetleri satın alınmasında kullanılacak, senetlerden gelen gelirler, bu kredileri geri ödeyecek ve sonuçta elde kalan kar, üyelere dağıtılacaktır. Böylelikle bireylerin emeğe bağımlı gelir yapısı değiştirilmiş olacaktır.

İkili ekonomi sistemi, toplumdaki gelir dağılımında meydana gelen bozulmaları gündeme taşımakta, emeğin giderek azalan payı dolayısıyla elde edeceği gelir kaybına çözüm aramakta ve imtiyazlı bir sınıfın kredi avantajına eleştiri getirmektedir. Sistemin sorunlarını yapısal ilişkilerde aramakta ve en temelde finansal ilişkileri düzenleme arayışındadır. Finansal sistemdeki bu yapısal reformlar sonucunda gelir dağılımında düzelleme, mülkiyet haklarında daha demokratik bir bölüşüm ve büyümede artış meydana gelecektir. Yatırım yapılabilir kredilerin kimlere nasıl verildiği meselesi, gelir dağılımını da belirlediği için bu kaynakların nasıl dağıtıldığına dikkatlerin çekilmesi önem taşımaktadır. Tüketici kredileri gibi üretken olmayan borçların artması, refah dağılımında eşitsizliklere yol açmaktadır. Alınan bu borçlar faiziyle birlikte gelecekteki gelirlere ipotek koymakta ve çoğu zaman taşınamaz bir yüke dönüşmektedir. Ancak toplumun tüm kesimlerinin kolaylıkla yararlanamadığı yatırım kredileri ise elde ettiği gelirle kendi kendisini ödeyebilme gücüne sahip olma niteliği taşıdığı için avantajlı bir kredi durumunda olmaktadır.

İkili ekonomi sistemi, finansal sistemin hayati bir öneme sahip yapısal bir bozukluğuna dikkat çekmiştir. Bu sistemde önerilen reformlar, ABD finansal sistemi ve kanuni çerçevesi içerisinde değerlendirilmiştir. Bu bakımdan, evrensel bir sistem olma noktasında büyük eksiklikleri bulunmaktadır. Amerikan yasaları içerisinde bir takım eklemelerle hayata geçirilmesi planlanan kurumların, diğer ülkelerde aynı derecede basitlikte kurulması zor görünmektedir. Bu bağlamda, kurumsal alt yapılarını henüz tamamlamamış gelişmekte olan ülkeler için bu reformların yapılması pek de kolay değildir. Gelir dağılımını düzelterek ve sosyal adaleti sağlayacak bir sistem olarak öne sürülen İkili Ekonomi, mevcut hali ile ancak gelişmiş kapitalist ekonomiler için geçerli bir reçete sunmaktadır. Her ne kadar Say Kanunu yeniden okuyarak, sermaye sahipliğinin yaygınlaşmasının iktisadi büyümeyi sağlayacağı iddia edilse de hali hazırda yatırım yapılabilir sermaye açığı olan az gelişmiş ülkeler için uygulanabilir bir yaklaşım niteliği taşımamaktadır.

Son olarak, faiz gelirin dayalı finansal sistemin reform edilmesi gibi bir yaklaşım söz konusu değildir. Burada aranan çözüm, finansal imkânlarla erişimin sadece toplumun belli kesimlerine değil, herkese açılması ve sigortalama sistemiyle risklerin azaltılmasıdır. Diğer taraftan, bankaların kimler tarafından kontrol edildiği veya edileceği, bahsi geçen imtiyazlı grupların bankacılık sistemi üzerinden çıkarlarını sürdürme potansiyeli olup olmadığı soruları ise ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, analizin genişletilmesi gerekmektedir. Finansal ilişkiler kadar, finansal sistemin kendisinin de gözden geçirilmesi gerektiği aşikârdır. Ayrıca, ikili ekonomi sisteminin kurumsal olarak zayıf yapıya sahip ülkelerde nasıl uygulanacağı sorusu cevaplanarak, bu iddianın uygulanabilirliğinin artırılması gerekmektedir. Son olarak, bilişim sektörünün etkisiyle küreselleşen finansal mimari ve kredi-sermaye hareketliliği göz önünde bulundurularak ikili ekonomi anlayışının da reformdan geçirilmesi gerektiğini söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Akyıldız, H., & Karabıçak, M. (2002). Verimlilik Ücret İlişkisinin Analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi*, 7(2), 57-76.
- Ashford, R. (1990). The Binary Economics of Louis Kelso: The Promise of Universal Capitalism. *Rutgers Law Journal*, 22, 3.
- Ashford, R. (1994). The Binary Economics of Louis Kelso: A Democratic Private Property System for Growth and Justice. In J. H. Miller (Ed.), *Curing World Poverty: The New Role of Property* (pp. 99-132). Saint Louis, MO: Social Justice Review.
- Ashford, R. (1996). Louis Kelso's binary economy. *The Journal of Socio-Economics*, 25(1), 1-53. doi:10.1016/S1053-5357(96)90052-9
- Ashford, R. (1998). A New Market Paradigm for Sustainable Growth: Financing Broader Capital Ownership with Louis Kelso's Binary Economics. *Praxis, The Fletcher Journal of Development Studies*, XIV, 25-59.
- Ashford, R. (2005). "Binary Economics: Capital Acquisition Without Interest". Retrieved from <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.602.4764&rep=rep1&type=pdf>
- Ashford, R. (2009). Using Socio-Economics and Binary Economics to Serve the Interests of Poor and Working People: What Critical Scholars Can Do to Help. *Seattle Journal for Social Justice*, 8(1), 173-227.
- Ashford, R. (2012). *Binary Economics - An Overview* (ID 928752). Retrieved from Rochester, NY: https://papers.ssrn.com/Sol3/papers.cfm?abstract_id=928752
- Ashford, R. (2015). Why Working But Poor? The Need for Inclusive Capitalism. *American Law Review*, 49(2), 507-537.
- Ashford, R., & Shakespeare, R. (1999). *Binary Economics: The New Paradigm*. Lanham, Md: UPA.
- Demirkan, S. (1999). *Çalışanlara hisse senedi edindirme planları ve Türkiye için öneriler*. Retrieved from Ankara: <http://www.spk.gov.tr/SiteApps/Yayin/YayinGoster/474>
- ESOP Statistics. (n.d.). Retrieved from <http://www.esopassociation.org/explore/employee-ownership-news/resources-for-reporters#statistic>
- Işık, S. (2011). Amerika'da Mülkiyetin Tabana Yayılması Çerçevesinde Çalışanların Hisse Senedi Sahipliği Planı (ESOP). *Çalışma ve Toplum*(28), 265-278.
- Kelso, L. O., & Adler, M. J. (1958). *The Capitalist Manifesto*. New York: RANDOM HOUSE.
- Kelso, L. O., & Adler, M. J. (1961). *The New Capitalists: A Proposal to Free Economic Growth from the Slavery of Savings* (1st edition ed.): Random House.
- Kelso, L. O., & Hetter, P. (1967). *Two-Factor Theory: The Economics Of Reality* (first edition ed.). New York: Random House.
- Kelso, L. O., & Kelso, P. H. (1986). *Democracy and Economic Power: Extending the Employee Stock Ownership Plan Revolution* (First Edition edition ed.). Cambridge, Mass: HarperBusiness.
- Kurland, N. G. (1994). Economic Justice in the Age of the Robot. In J. H. Miller (Ed.), *Curing World Poverty: The New Role of Property* (pp. 61-74). Saint Louis, MO: Social Justice Review.
- Kurland, N. G. (2008, 2008/09//). Binary Economics in a Nutshell. Retrieved from <http://www.cesj.org/learn/binary-economics/binary-economics-in-a-nutshell/>
- Oxfam. (2018a). 5 shocking facts about extreme global inequality and how to even it up.
- Oxfam. (2018b). Reward work not wealth.
- Screpanti, E., & Zamagni, S. (1993). *An Outline of the History of Economic Thought* (D. Field & L. Kirby, Trans. 1st edition ed.). Oxford: Clarendon Press.
- Terrell, T. D. (2005). Binary Economics: Paradigm Shift Or Cluster of Errors? *The Quarterly Journal of Austrian Economics*, 8(1), 31-50.
- World, B. (2018). GDP (constant 2010 US\$).